



17.6.2010

Metsähallitus
Veteraanikatu 5
90100 OULU

Kirje ja arviointiohjelma 15.4.2010

KUOLAVAARA-KEULAKKOPÄÄN TUULIPUISTO, KITTILÄ, SODANKYLÄ, YMPÄRISTÖVAIKUTUSTEN ARVIOINTIOHJELMA

HANKETIEDOT JA YMPÄRISTÖVAIKUTUSTEN ARVIOINTIMENETTELY

Hanke	Kuolavaara-Keulakkopään tuulivoimapuisto
Hankkeesta vastaava	Metsähallitus Laatumaa PL 94 01301 VANTAA Yhteyshenkilö: Olli-Matti Tervaniemi (puh. 040 1956 934) sähköpostiosoite: etunimi.sukunimi(at)metsa.fi Fortum Power and Heat Oy PL 100 00048 FORTUM Yhteyshenkilö: Jouni Tolonen (puh. 050 594 2261) sähköpostiosoite: etunimi.sukunimi(at)fortum.fi
YVA-konsultti	FCG Finnish Consulting Group Oy Hallituskatu 13 – 17 D 7 krs Yhteyshenkilö: Juhani Niva (puh. 010 409 6220) sähköpostiosoite: etunimi.sukunimi(at)fcg.fi
Yhteysviranomainen	Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus Hallituskatu 5 C 96101 ROVANIEMI Yhteyshenkilö: Kaija Pekkala (puh. 0400 521 130) sähköpostiosoite: etunimi.sukunimi(at)ely-keskus.fi

Ympäristövaikutusten arviointimenettely

Ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain (468/1994, muutettu 458/2006) tavoitteena on edistää ympäristövaikutusten arviointia ja yhtenäistä huomioon ottamista suunnittelussa ja päätöksenteossa sekä samalla lisätä kansalaisten tiedonsaantia ja osallistumismahdollisuuksia.

Tuulipuiston ympäristövaikutusten arviointimenettely perustuu Lapin ympäristökeskuksen 28.10.2009 tekemään päätökseen.

Ympäristövaikutusten arviointiohjelma (YVA-ohjelma) on hankkeesta vastaavan suunnitelma siitä, miten arviointi tullaan suorittamaan. Yhteysviranomaisen lausunnossa arviointiohjelmasta pyritään mm. ohjaamaan käynnistynyttä YVA-menettelyä sekä tarkastellaan arviointiohjelman asianmukaisuutta ja riittävyttä sekä otetaan kantaa menettelyjen yhteensovittamiseen. Hankkeesta vastaava tekee arviointiohjelman ja yhteysviranomaisen siitä antaman lausunnon perusteella tarvittavat selvitykset ja arvioinnit hankkeen vaikutuksista ja laatii ympäristövaikutusten arviointiselostuksen (YVA-selostus, arviointiselostus). Yhteysviranomaisen antaa lausuntonsa myös arviointiselostuksesta ja sen riittävydestä. YVA-menettely päättyy lausuntoon.

Viranomaisilla, niillä, joiden oloihin tai etuihin hanke saattaa vaikuttaa, sekä yhteisöillä ja säätiöillä, joiden toimialaa hankkeen vaikutukset saattavat koskea, on mahdollisuus antaa lausuntonsa ja esittää mielipiteensä sekä YVA-ohjelmasta että YVA-selostuksesta.

Hankkeen toteuttamista varten tarvittaviin lupahakemuksiin liitetään ympäristövaikutusten arviointiselostus ja yhteysviranomaisen siitä antama lausunto. Lupapäätöksestä on käytävä ilmi, miten arviointiselostus ja siitä annettu yhteysviranomaisen lausunto on otettu huomioon.

Hanke, sen sijainti sekä esitetyt vaihtoehdot

Suunnitteilla oleva tuulivoimapuisto muodostuisi laajimmallaan 20 kpl yksikköteholtaan 2- 3 MW tuulivoimalaitoksesta, jotka sijoittuisivat Kittilän ja Sodankylän kuntien rajan molemmin puolin sijaitsevalle Kuolavaara – Keulakkopään alueelle Tepsan kylästä pohjoiseen. Tuulipuiston kokonaisteho olisi maksimissaan luokkaa 40 – 60 MW. Arvioitu vuotuinen sähköntuotanto olisi luokkaa 100 – 125 GWh.

Tuulivoimalat sijoittuisivat valtion omistamalle ja Metsähallituksen hallinnoimalle kiinteistölle, Kittilän ja Sodankylän rajan molemmin puolin Kuolavaara - Keulakkopään vaara-alueella, Tepsan kylän pohjoispuolella. Voimaloiden etäisyys toisistaan on noin 500 – 800 metriä. Tuulipuistoalue on noin 10 km² suuruinen. Alustavan suunnitelman mukaan hankealueen suurin pituus olisi kahdeksan kilometriä. Tuulipuisto koostuu tuulivoimalaitoksista perustukseen, niitä yhdistävistä maakaapeleista, sähköverkkoon liittymistä varten tarvittavasta sähköasemasta, kytkinkentästä ja ilmajohdosta sekä tuulivoimalaitoksia yhdistävistä teistä. Tuulivoimalan pääkomponentit ovat 3-lapainen roottori, halkaisija noin 100 metriä, konehuone, 3-4 -osainen torni, korkeudeltaan noin 100 metriä.

Tuulipuistoa palveleva sähköasema muodostuu sähköasematontista, n. 70 X 100 m² aidatusta alueesta, jolle sijoitetaan liityntää palveleva 110 tai 220 kV:n voimajohdon pääteportaali ja 110 tai 220 kV:n kytkinlaitos. Sähköenergian siirtoon käytetään 100 kV tai 220 kV siirtojohtoa.

Suunniteltu tuulipuistoalue on varattu tuulivoimatuotantoalueeksi voimassa olevissa Tunturi-Lapin seutukaavassa, Pohjois-Lapin maakuntakaavassa sekä Tunturi-Lapin maakuntakaavaehdotuksessa.

Hankkeen vaihtoehdot

YVA-menettelyssä tarkasteltava hankekokonaisuus muodostuu:

- tuulivoimalaitoksista, jotka muodostavat tuulivoimapuiston,
- tuulivoimapuiston sisäisestä tiestöstä,
- tuulivoimapuiston sisäisestä maakaapeloinnista ja sähköasemasta sekä
- tuulivoimapuistolta sähköverkkoon rakennettavasta ilmajohdosta.

Vaihtoehdot perustuvat todellisiin toteutettavissa oleviin voimajohtojen reitti-vaihtoehtoihin, joita hankkeesta vastaavat harkitsevat. Monilta osin vaihtoehtojen ympäristövaikutukset tulevat olemaan käytännössä samat. Ympäristövaikutusten arvioinnissa keskitytäänkin vaihtoehtovertailun osalta vain niihin tekijöihin, joissa todellisia eroja voidaan havaita.

Tarkasteltavana on kolme toteutusvaihtoehtoa sekä ns. 0-vaihtoehto. Vaihtoehtojen erot liittyvät voimajohtojen sijoitukseen.

Vaihtoehto 0: Hanketta ei toteuteta, vastaava sähkömäärä tuotetaan muilla keinoilla. (VE 0).

Vaihtoehto 1: Tuulipuisto, jonka sähkönsyöttö Kittilän alueverkon 110 kV:n johtoon alueesta koilliseen, linjausvaihtoehdot A ja B (VE 1).

Vaihtoehto 2: Tuulipuisto, jonka sähkönsyöttö Kittilän alueverkon 110 kV:n johtoon alueesta itään Rajalan alueverkoasemalla (VE 2).

Vaihtoehto 3: Tuulipuisto, jonka sähkönsyöttö Fingrid Oy:n 220 kV:n voimajohtoon sähköasemalla tuulipuistoalueen eteläpuolella (VE 3).

Sähköaseman sijainti tai muiden tuulivoimapuiston vaatimien rakenteiden sijoitusvaihtoehdot voivat muodostaa varsinaisiin vaihtoehtoihin alavaihtoehtoja YVA-menettelyn aikana.

ARVIOINTIOHJELMASTA TIEDOTTAMINEN JA KUULEMINEN

Metsähallitus on toimittanut 15.4.2010 Kuolavaara-Keulakkopään tuulipuisto-hankkeen ympäristövaikutusten arviointiohjelman Lapin ELY-keskukselle. Tuulipuiston ympäristövaikutusten arviointiohjelma ja sitä koskeva kuulutus on asetettu nähtäville Kittilän ja Sodankylän kunnanvirastoihin ja Lapin ELY-keskukseen 30.4.2010 alkaen koko arviointimenettelyn ajaksi. Arviointiohjelmaa koskeva kuulutus on julkaistu Lapin Kansassa 30.4.2010, Kittilälehdessä 28.4.2010 ja Sompiolehdessä 29.4.2010. Arviointiohjelmaan on voinut tutustua internetissä www.ely-keskus.fi/lappi/yva hakupolkuna Ympäristönsuojelu > Ympäristövaikutusten arviointi YVA ja SOVA > vireillä olevat YVA-hankkeet > Energian tuotanto > Kuolavaara-Keulakkopään tuulipuisto Virallinen nähtävilläoloaika oli 30.4.2010–31.5.2010, jona aikana lausunnot ja mielipiteet tuli toimittaa Lapin ELY-keskukseen.

Arviointiohjelmaan on voinut tutustua myös Kittilän ja Sodankylän kunnankirjastossa.

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus on pyytänyt lausuntoa arviointiohjelmasta Kittilän ja Sodankylän kunnilta, Lapin liitolta, Metsähallitus, Lapin luontopalveluilta, Museovirastolta, Lapin maakuntamuseolta, Lapin aluehallintoviranomainen, peruspalvelut, oikeusturva ja luvat, Ilmavoimien esikunnalta, Lapin luonnonsuojelupiiriltä, Lapin lintutieteellinen yhdistys ry:ltä, Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitokselta, Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen Porotutkimusasemalta, Fingrid Oyj:ltä, Liikenteen turvallisuusvirastolta, Lapin ELY-keskuksen Kalatalousviranomaisen, kalatalousyksiköltä, Kelontekemän kyläyhdistykseltä, Kittilän Alueverkko OY:ltä, Kittilän riistanhoitoyhdistykseltä, Kuivasalmen paliskunnalta, Lomajärven edustajilta, Paliskuntain yhdistykseltä, Sattasniemen paliskunnalta, Sodankylän riistanhoitoyhdistykseltä ja Tepsan kyläyhdistykseltä.

Hankkeesta on järjestetty yleisötilaisuus 27.4.2010 Sodankylän kunnanvirastossa ja 28.4.2010 Kittilän kunnanvirastossa. Yleisötilaisuudesta ilmoitettiin 22.4.2010 Sompiolehdessä, 21.4.2010 Kittilälehdessä ja 27.4.2010 Lapin Kansassa.

LAUSUNNOT JA MIELIPITEET

Lausuntoja on annettu 12. Molempiin yleisötilaisuuteen osallistui noin kymmenen henkilöä.

Yleisötilaisuuksissa annettuja mielipiteitä

Sodankylä 27.4.2010

- Jani Hiltunen: Sodankylän Kelujärvi-Rajalan osayleiskaavasta on valittu, mutta osayleiskaava on tullut muilta osin voimaan. Valitukset eivät koske tuulivoimatuotannon aluetta. YVA:ssa tulee etenkin voimajohtovaihtoehtoja tarkasteltaessa huomioida loma-asutus (varsinkin VE 1). 220 kV linja merkitään valmisteilla olevaan osayleiskaavaan, jolloin sen viereen sijoitettu voimajohto olisi hyvä vaihtoehto.
- Laukkanen Anne: Kun voimassa oleva maakuntakaava, jossa Kuolavaara-Keulakkopään alue on merkitty tuulivoimantuotantoalueeksi, on hyväksytty, onko tullut mitään huomautuksia alueen varauksesta tuulivoima-alueeksi?
- Juha Piisilä: Tästä alueesta ei muistin mukaan ole tullut huomautuksia maakuntakaavan hyväksymisvaiheessa.

Kittilä 28.4.2010

- Ukkosen vaikutukset tuulivoimaloihin ja sitä kautta asukkaiden turvallisuuteen. Vaara on hyvin ukkosaltispaikka.
 - Tuulipuiston vaikutukset riistakantoihin tulisi selvittää.
 - Arvioitavista vaikutuksista puuttuu kokonaan asuminen.
 - Melu ja varjon vilkkunen tulisi arvioida vähintään 2,5 km etäisyydelle. Silloin vaikutukset ulottuisivat kylälle asti. Nyt kylä jää kokonaan arvioinnin ulkopuolelle.
 - Miten määritellään häiritsevä melu?
 - Esimerkiksi linjaus VE 1 on täysin koskemattomassa luonnossa. Eikö olisi parempi vetää linja sinne missä on jo olemassa olevia linjoja? Onko tässä takana jotain muita jatkosuunnitelmia, joista ei vielä kerrota mitään? Eikö vaihtoehto 1 ole aina se, jota tutkitaan eniten? Luonnonsuojelualueet ovat myös lähellä vaihtoehtoa 1. Luonto niiden lähiympäristössä tulee myös säästää.
- Onko nyt sähkönkulutuksessa jo mukana Kittilän kaivosten sähkönkulutus? Tiedot tulee päivittää tähän YVA-ohjelmaan.

- Laitoksen kotipaikka, tuleeko se olemaan Kittilä vai Sodankylä?
- Seuraava yleisötilaisuus tulisi saada paikallisten asukkaiden lähelle. Tepsan koulu tai kylätalo on sopiva paikka.
- Vaikutukset porotalouteen, linnustoon ja riistakantaan tulee selvittää?
- Miten tämä kotkaseuranta tehdään?
- Ainakin Kumputunturin juurella elää kotkia.
- Onko sähköasema tai kytkinkenttä pakko rakentaa tuolle alueelle, johon se nyt on merkitty? Eikö kytkinkenttää voisi rakentaa vaikka Kuolavaaran asumattomalle kairalle?
- Nyt osoitettu paikka on huono rakentaa. Märkä ja kuruinen paikka. Parempi olisi vaikka vaaran eteläpuolelle.
- Tuleeko tuulipuistosta yleisönähtävyys. Vaikutukset liikenteeseen lisääntyvät.
- Tepsan tie on ainakin uusittava. Tie on niin heikko ja sillat niin kevyet, että ne sortuvat alta. Tiellä ei mahdu nytkään kunnolla edes henkilöautot ohittamaan toisiaan.
- Lomajärventie on ollut yleinen tie noin kahdeksan vuotta. Nyt on ollut puhetta, että tie muutetaan taas yksityistieksi. Muuttaako hanke tien tilannetta tähän, pysyykö tie yleisenä tienä hankkeen ansiosta?
- Missä vaiheessa ratkeaa, että korjataan tietä ja miten se korjataan?
- Tapahtuuko tien parantaminen kenen kustannuksella?
- Millä tuollaiset voimalat nostetaan pystyyn?
- Jos tietä parannetaan merkittävästi, niin vaatiiko se yleissuunnitelman tai yleiskaavan?
- Mihin sijoitetaan tuulimittausmasto? Minkä kokoinen se on?
- Onko mahdollista tehdä linkkiasemia noihin voimaloihin?
- Voiko alueelle enää laittaa puhelinmastoja sen jälkeen, kun voimalat ovat pystytetty?
- Onko tuulimastossa erilaisia anturoita vai miten se mittaa tuulta?
- Kuinka monessa vuodessa tuulipuisto maksaa investointinsa takaisin?
- Kun puhutaan 20 vuoden käyttöiästä, niin onko sen jälkeen voimaloiden uusiminen mahdollista?
- tuulipuiston työllisyysvaikutukset rakentamisen aikana ja rakentamisen jälkeen
- Kilpailutetaanko maansiirto- ja muut rakentamiseen liittyvät työt?
- Pitääkö 20 vuoden päästä tehdä uusia suunnitelmia ja tutkimuksia voimaloiden jatkosta? Kuinka paljon ennallistamiskustannukset tai purkamiskustannukset tulisivat olemaan?
- Jos se puretaan, jäävätkö kaikki kaapelit maan alle? Mikä on nykyinen lain määräämä toimintatapa?
- Onko mahdollista saada mahdollisimman pian saada havainnekuvia, miltä alue näyttää esimerkiksi Lomajärveltä?
- Onko hankkeella omat nettisivut? Seuraavalla kerralla olisi hyvä laittaa linkki kunnan sivujen "ajankohtaista"-palstalle ja tietoa yleisötilaisuudesta sekä kuulutuksesta.
- Kaikista helpointa on selvittää hirvien liikkeet, kun ottaa Kittilän riistainhoitoyhdistykseltä kymmeneltä vuodelta lentokartat alueen hirvien kulkureiteistä

Lausunnot

1. Kittilän kunnanhallitus

Kittilän kunnanhallitus on kokouksessaan 25.5.2010 §:n 200 kohdalla käsitellyt asiaa ja päätenyt lausuntonaan todeta, että tässä vaiheessa kunnalla ei ole huomautettavaa Kuolavaara-Keulakkopään tuulipuiston ympäristövaikutusten arviointiohjelmasta. Selvityksissä ja vaikutusten arvioinnissa on kuitenkin tarkasteltava vakituiseen asumiseen kohdentuvat vaikutukset mm. melun osalta sekä vaikutukset luontoon ja maisemaan myös tuulipuiston rakentamisaikana. Arviointiselostukseen tulisi liittää myös havainnekuvia tuulipuiston ja voimalaitosten sijoittumisesta lähi- ja kaukomaisemaan.

Selvityksissä ja vaikutusten arvioinnissa on myös tarkasteltava Kuivasalmen paliskunnan poronhoitoon kohdistuvat vaikutukset.

Alueelle tullaan laatimaan ns. hankeyleiskaava, joka pyritään laittamaan vireille kevään 2010 aikana.

2. Sodankylän kunnanhallitus

Sodankylän kunta huomauttaa, että suunnittelualueen Sodankylän kunnan puoleisella osalla on voimassa oleva Kelujärvi – Rajala yleiskaava, jossa osoitetut maisema- ja luontoarvot sekä rakentamiselle varatut alueet tulee ottaa erityisesti huomioon vaihtoehtoja ja niiden vaikutuksia tarkasteltaessa.

Hankkeen kaukomaisemaan kohdistuvat haitat tulee selvittää myös matkailun erityiskohteista, kuten Luoston matkailukeskuksesta tarkasteltuna.

Sodankylän kunnalla ei muilta osin ole huomautettavaa Kuolavaara – Keulakkopään tuulipuistoa koskevaan ympäristövaikutusten arviointiohjelmaan.

3. Lapin liitto

Tuulivoimapuiston alue sijaitsee Pohjois-Lapin maakuntakaava-alueella (Sodankylä) sekä Tunturi-Lapin seutukaava-alueella (Kittilä). Tunturi-Lapin alueelle on laadittu Tunturi-Lapin maakuntakaava, joka tulee vahvistuessaan kumoamaan Tunturi-Lapin seutukaavan. Tunturi-Lapin maakuntakaava on hyväksytty 25.11.2009 Lapin liiton valtuustossa ja on vahvistettavana ympäristöministeriössä. YVA- ohjelman kappaleessa 7.6. maakuntakaavatilanne on ajantasainen ja tuotu hyvin esille. Pohjois-Lapin maakuntakaava ei ole voimassa oikeusvaikutteisen Kelujärvi-Rajala yleiskaavan alueelle, muutoin kuin muutettaessa yleiskaavaa.

Maakuntakaavaan merkityt tuulivoiman aluevaraukset perustuvat Lapin liiton toimeksiannosta tehtyyn *Tuulivoimatuotantoon parhaiten soveltuvat Lapin tunturit ja vaarat (2005)* selvitykseen. Selvityksessä Kuolavaara-Keulakkopää alue osoittautui selvityskriteereiden ja -tarkkuuden puitteissa jatkosuunnitteluun soveltuvaksi tuulivoiman hyödyntämiseen tutkituista tuntureista tai vaaroista. Maakuntakaavalla on pyritty turvaamaan energiahuollon valtakunnalliset tarpeet sovittaen ne yhteen muun yhdyskuntarakenteen sekä maiseman ja luonnonarvojen kanssa.

Ympäristövaikutusten arviointiohjelmassa esitetään tarkasteltavaksi yksi tuulipuiston toteuttamisen vaihtoehto sekä ns. nolla vaihtoehto. Lisäksi arvioidaan kolme vaihtoehtoista voimajohdon reittiä. Ohjelmassa esitetty kartta vaihtoehtoista (kuva 11.) olisi hyvä esittää kappaleessa 4.2., jossa kerrotaan mukaan otetuista vaihtoehdoista.

Kappaleessa 7.6.3. on kerrottu suppeasti asutuksen määrästä ja sijoittumisesta. Selostusvaiheessa tulisi asutuksen määrää ja sijoittumista tuoda paremmin esille, koska tuulivoimarakentamisella on vaikutusta asukkaiden maisemaan ja elinympäristöön. Tiedottamiskohdassa olisi hyvä tuoda esille, missä lehdissä kuulutukset julkaistaan.

Lapin liiton virasto pitää Kuolavaara-Keulakkopää tuulipuiston ympäristövaikutusten arviointiohjelmaa perusteellisena ja hyvin laadittuna.

4. Museovirasto

Lapin ELY-keskus on lähettänyt otsikossa mainitun arviointiohjelman lausunolle. Ohjelman on Metsähallituksen ja Fortum Power and Heat Oy:n toimeksiannosta valmistanut FCG Finnish Consulting Group Oy ja se on päivätty 15.4.2010.

YVA-ohjelman hankkeen edellyttämiä suunnitelmia ja lupia käsittelevässä kappaleessa 5.12 todetaan muinaismuistolain (295/63) poikkeamislupa sovellettavaksi silloin, kun hankkeen toteuttamatta jättäminen aiheuttaa kohtuutonta haittaa suhteessa muinaisjäännöksen merkitykseen. Edelleen todetaan, että laista poikkeamisen tarve selviää hankkeen tarkemman suunnittelun myötä, kun rakennuspaikat ja sähkönsiirtoyhteydet ovat tarkoin selvillä. Ohjelman taulukossa 2 tämä todetaan hankkeessa mahdollisesti tarvittavien lupien joukossa (kajoamislupa)

Museovirasto toteaa edellisen johdosta, että tuulipuistohankkeen kaltaisen yleisen tai suuren yksityisen hankkeen yhteydessä sovelletaan mainitun lain 15 §, ei edellä mainitulla viittauksella tarkoitettua lain 11 §. Sen mukaan yleisen tai suurehkon hankkeen koskiessa kiinteää muinaisjäännöstä tulee toteuttajan korvata muinaisjäännöksen tutkimisesta johtuvat kustannukset tai osallistuttava niihin, mikäli sitä olosuhteet huomioon ottaen ei ole katsottava kohtuuttomiksi. Niin ikään mainitun lain 13 § nojalla yleistä työhanketta suunniteltaessa tulee ottaa selvää, koskeeko hanke kiinteitä muinaisjäännöksiä.

Arviointiohjelman kappaleessa 7.5 (Muinaisjäännökset ja kulttuuriympäristö) todetaan, ettei hankealueelle sijoitu tiedossa olevia muinaisjäännöskohteita, ja luetellaan kaksi lähelle sijoittuvaa muinaisjäännöskohdetta. Hankkeen muinaisjäännöksiin mahdollisesti aiheuttamaan vaikutuksen selvittämiseen viitataan kappaleessa 8.4.7, jossa vaikutukset muinaisjäännöksiin arvioidaan voitavan välttää voimalan, tien tai voimajohdon sijoittamiseen tehtävillä muutoksilla.

Hankkeen keskeisten arvioitavien vaikutusten joukossa on lueteltu myös muinaismuistot ja alueen kulttuurihistoria (s. 51). Jää hieman epäselväksi, mitä tässä yhteydessä tarkoitetaan silla (s.52, toinen kappale), että vaikutukset alueen muinaismuistoihin tarkastellaan rakennuspaikkakohtaisesti, kun erikseen todetaan, että kulttuurihistorialliset kohteet inventoidaan rakentamistoimenpiteiden alueilta.

Museovirasto toistaa hankkeen YVA-harkinnan yhteydessä edellyttämänsä (15.10.2009) arkeologisen maastoinventoinnin suorittamisen tarpeen hankkeen vaihtoehtoalueilla. Vain näin arkeologinen kulttuuriperintö on aidosti osana tuulipuistohankkeen vaikutusten arviointia. Näin siitäkin huolimatta, että hankkeen tarkemman suunnittelun yhteydessä kajoaminen mahdollisiin arkeologisiin kohteisiin voitaisiin välttää tarkemman suunnittelun avulla. Hankeaikataulun perusteella inventoinnin ajankohta on kesällä 2010.

Rakennetun ympäristön osalta ei arviointiohjelmaan ole huomauttamista.

5. Metsähallitus, Lapin luontopalvelut

Lapin luontopalvelut haluaa lausua asiasta seuraavaa:

Kittilän ja Sodankylän kuntien raja-alueella sijaitseva hankealue on valtion omistama ja varattu tuulivoima-alueeksi Tunturi-Lapin seutukaavassa ja Pohjois-Lapin maakuntakaavassa. Tuulipuisto muodostuisi laajimmillaan 20 tuulivoimalaitoksesta yksikköteholtaan 2 – 3 MW. Suunnitelmassa on tarkasteltavana kolme toteutusvaihtoehtoa sekä ns. 0-vaihtoehto. Vaihtoehtojen erot liittyvät voimajohtojen sijoitukseen. Ympäristövaikutusten arvioinnissa keskitytään vaihtoehtovertailun osalta vain niihin tekijöihin, joissa todellisia eroja voidaan havaita.

YVA-ohjelmassa on kuvattu asianmukaisesti ja riittävän tarkasti hankkeen tausta ja tavoitteet, vaihtoehdot sekä hankealueen ja sen ympäristön kuvaus. Osallistamis- ja tiedottamissuunnitelma on riittävän laaja ja monipuolinen. Se antaa kaikille hankkeeseen liittyville tai siitä kiinnostuneille tahoille ja henkilöille mahdollisuuden näkökantojensa ja mielipiteittensä ilmaisemiseen.

Arvioitavat ympäristövaikutukset on eritelty suunnitelmassa riittävän monipuolisesti ja kattavasti. Luontoarvojen osalta erityistä huomiota kiinnitetään linnustoon. Suunnittelualueen linnustosta ei ole olemassa aiempaa tutkimustietoa. Hankealueen pesimälinnustoa on tarkoitus selvittää maalinnuston linjalaskennalla linnustoseurannan valtakunnallisten havainnointiohjeiden mukaisesti. Menetelmällä saadaan melko hyvä käsitys pesintäaikana alueella aktiivisesti äänessä olevasta lajistosta. Tehtävällä kotkaseurannalla voidaan tarkentaa nykyisiä tietoja maa- ja merikotkan osalta. Sen sijaan alueen muuta päiväpetolintukantaa ei voida linjalaskentamenetelmällä tai kotkaseurannalla luotettavasti selvittää, koska vain kohdalle osuvat pesät tai linnut voidaan tunnistaa. Siten näiden lajien osalta on tarpeen tarkentaa inventointitietoja kuljetavien linjojen väliseltä alueelta. Muuttolinnuston reittien seurannalla saadaan kohtuullisen luotettavasti tietoa asiasta, mikäli havainnointi tehdään huolellisesti ja siihen käytetään riittävästi aikaa.

Suunnitelman mukaan tuulipuistosta tuotetaan havainnollisia havainnekuvia, leikkauspiirroksia ja karttoja, joiden avulla on mahdollista hahmottaa ja arvioida sen maisemavaikutuksia. Ehdotus tarkasteltavan vaikutusalueen rajauksesta eri vaikutusten osalta on sopiva.

Ympäristövaikutusten arviointisuunnitelmaan on kytketty mukaan myös Natura-arvioinnin tarveharkinta. Hankealue ei sijaitse Natura-alueilla tai muilla suojelualueilla. Tuulipuistohanke sähkösiirtoyhteyksineen aiheuttaa suoria ja välillisiä vaikutuksia alueen eliöstölle. Hankkeessa on tarkoitus käsitellä Natura-alueisiin kohdistuvina ainoastaan linnustolle aiheutuvat suorat törmäysvaikutukset. Hankkeen rakentamisen aikaiset häiriövaikutukset Natura-alueiden suojeluperusteena olevalle linnustolle jäävät hyvin vähäisiksi kohtalaisen etäisyyden vuoksi.

Lähimmillään Natura-alue sijaitsee Kuolajärven kohdalla, joka sijoittuu noin viiden kilometrin etäisyydelle tuulipuistosta ja noin kolmen kilometrin etäisyydelle voimajohtovaihtoehdoista VE 2 ja VE 3. Kittilän soiden Natura-alueen aapasuot ovat linnuston kannalta merkittäviä pesimäalueita. Kohtalaisen etäisyyden vuoksi tuulipuistolla tai sen sähkönsiirtovaihtoehdoilla ei katsota kuitenkaan olevan merkittäviä haitallisia vaikutuksia Natura-alueen suojeluperusteena olevalle linnustolle, erityisesti kurjen, pöllöjen tai päiväpetolintujen

pesimäkantoihin. Kotkaseurannasta saatava kattavampi havaintoaineisto on tuulipuistohankkeen YVA-menettelyn selostusvaiheessa käytössä, jolloin vaikutukset lajille voidaan luotettavammin arvioida. Siten kotkahavaintojen puutteellisuus tässä vaiheessa kuuluu Natura-arvioinnin tarveharkinnan epävarmuustekijöihin.

Tarveharkinnassa on päädytty johtopäätökseen, että hankkeen toteuttaminen ei aiheuta merkittäviä välittömiä tai välillisiä vaikutuksia tarkasteltujen Natura-alueiden suojeluperusteena oleville luontotyypeille tai linnustolle. Mikäli YVA-menettelyn selostusvaiheessa laadittu linnustovaikutusarvio osoittaa jonkin voimalinjaosuuden muodostuvan merkittävää tai lähes merkittävää linnuston törmäysriskiä, voidaan tätä lieventää sijoittamalla johtimiin havaintopalloja. Siten alustavien tietojen mukaan suunniteltu tuulipuistohanke ei merkittävästi heikennä suojeluperusteena olevia luontoarvoja. Tämän perusteella vedetään se johtopäätös, että luonnonsuojelulain 65 §:n mukaista Natura-arviointia ei tarvita hankkeessa. Lapin luontopalvelut pitää johtopäätöstä riittävästi perusteltuna.

6. Pääesikunta, Operatiivinen osasto

Pääesikunta toteaa Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen lausuntopyyntöön, että Puolustusvoimien lakisääteisen aluevalvontatehtävän osalta selvitystarpeet tulee huomioiduksi ympäristövaikutusten arviointiohjelman kohdassa 8.4.11. (muut vaikutukset) muuttamalla sitä seuraavasti: "Kuolavaara – Keulakkopään tuulipuiston aiheuttamia mahdollisia haitallisia vaikutuksia Puolustusvoimien lakisääteiselle aluevalvontatehtävälle arvioidaan tutkimuksen ja asiantuntija-arvioiden avulla."

Puolustusvoimien lakisääteisen aluevalvontatehtävän toteuttamisen kannalta on keskeistä, ettei hanketta toteuteta, mikäli sillä voidaan todeta olevan oleellista haittaa ilmavalvonnalle. Hankkeen vaikutusten selvittämistä ilmavalvontatutkien toimintaan haastatteleamalla puolustusvoimien edustajia ei voida pitää riittävänä menettelynä. Asian todentaminen edellyttää tarkempaa tutkimusta. Puolustusvoimien näkemyksen mukaan rakennuslupa hankkeelle voidaan myöntää vasta, kun on tarkemmin puolustusvoimien hyväksymällä tavalla selvitetty tuulivoimalahankkeen vaikutukset ilmavalvontaan.

Yleisesti tiedetään tuulivoimaloiden aiheuttavan häiriöitä ilmavalvontatutkille. Tällä saattaa olla vaikutusta maanpuolustuksen tarpeisiin erityisesti ilmavalvonnasta osalta. Puolustusvoimien kannalta keskeinen arvioitava vaikutus tässä hankkeessa on ilmavalvontatutkiiin liittyvien vaikutusten arvioiminen. Lähtökohtana on, että vaikutukset ilmavalvontatutkiiin tulee olla selvitetty ja vaikutukset ovat sellaisia, ettei niiden valvontakyky oleellisesti heikkene tai tuulivoimaloista aiheutuvat vaikutukset voidaan ottaa huomioon ilmavalvontakyvyn heikentymättä.

Puolustusvoimille on tärkeää, ettei tuulivoimaloiden sijoittaminen aiheuta haittaa puolustusvoimien normaali- ja poikkeusolojen lakisääteisten tehtävien toteuttamiselle. Edellä olevasta johtuen on tarpeellista selvittää tuulivoimaloiden vaikutuksia puolustusvoimien eri joukkojen ja järjestelmien suorituskykyyn ja käyttöön. Puolustusvoimien näkemyksen mukaan on kaikkien osapuolten edun mukaista, että tuulivoimaloiden vaikutukset ilmavalvonnassa käytettäviin tutkiiin selvitetään ja otetaan huomioon ja arviointi- ja suunnitteluvaiheissa kuten ympäristövaikutusten arviointimenettelyssä turhien ongelmien ja kustannusten välttämiseksi.

Vaikutusten selvittämiseksi Valtion tekninen tutkimuslaitos ja Energiateollisuus ry ovat käynnistämässä tutkimusprojektia, jolla selvitetään tuulivoimaloiden vaikutuksia muun muassa ilma- ja merivalvontaan (=tutkien suorituskykyyn). Puolustusvoimat on asettanut asiantuntijahenkilöstöä tutkimukseen. Tutkimusprojektin osalta esitutkimus on tehty ja varsinainen tutkimus pyritään käynnistämään lähiaikoina. Tutkimuksen ensimmäiset tulokset saadaan käyttöön noin neljän kuukauden kuluessa tutkimuksen käynnistymisestä. Koko tutkimuksen kestoksi on arvioitu noin vuosi. Tutkimuksen jälkeen on Puolustusvoimilla asianmukaiset perusteet antaa lausuntoja tapauskohtaisesti eri tuulivoimahankkeista, kuten Kuolavaara – Keulakkopään tuulipuistohankkeeseen liittyen.

Mikäli Ilmavoimien esikunnalla tai Pohjois-Suomen Sotilasläänin esikunnalla on Kuolavaara – Keulakkopään tuulipuistohankkeen arviointiohjelmaan muuta lisättävää tai lausuttavaa, pyydetään Ilmavoimien esikuntaa tai Pohjois-Suomen Sotilasläänin esikuntaa lähettämään siitä erillinen lausunto Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle. Edellä mainitut edustavat tahoja, joiden oloihin hankkeella saattaa olla vaikutuksia. Tämän johdosta Ilmavoimien esikunnalle ja Pohjois-Suomen Sotilasläänin esikunnalle tulisi antaa mahdollisuus nimetä edustajansa arviointia varten perustettuun seurantaryhmään.

7. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos

Lapin ELY-keskus on pyytänyt Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitokselta lausuntoa Kuolavaara-Keulakkopään tuulipuiston ympäristövaikutusten arviointiohjelma- ja tutkimuslaitos lausuu ympäristövaikutusten arviointiohjelma- ja toimialaansa liittyen seuraavan.

Metsähallitus ja Fortum Power and Heat Oy suunnittelevat tuulipuistoa Kuolavaara-Keulakkopään alueelle, joka sijaitsee Kittilän ja Sodankylän kuntien raja-alueella. Alue on valtion omistama ja Metsähallituksen hallinnoima. Alue on varattu tuulivoima-alueeksi Tunturi-Lapin seutukaavassa ja Pohjois-Lapin maakuntakaavassa.

Suunnitteilla oleva tuulipuisto muodostuisi laajimmillaan 20 tuulivoimalaitoksesta yksikköteholtaan 2-3 MW. Tuulipuiston kokonaisteho olisi 40–60 MW. Tuulipuisto koostuisi tuulivoimalaitoksista, niitä yhdistävistä maakaapeleista, sähköverkkoon liittymistä varten tarvittavasta sähköasemasta, kytkinkentästä ja ilmajohdoista sekä tuulivoimalaitoksia yhdistävistä teistä. Voimajohdon pituus olisi eri vaihtoehdoissa 10–40 km, ja uutta tietä rakennettaisiin noin 9 km. Tarkasteltavana on arviointiohjelmassa siten kolme toteuttamisvaihtoehtoa sekä ns. 0-vaihtoehto.

Vaihtoehdot perustuvat todellisiin toteutettavissa oleviin voimajohtojen reitti- vaihtoehtoihin, joita hankkeesta vastaavat harkitsevat. Monilta osin vaihtoehtojen ympäristövaikutukset tulisivat olemaan käytännössä samat. Ympäristövaikutusten arvioinnissa keskitytäänkin vaihtoehtovertailun osalta vain niihin tekijöihin, joissa todellisia eroja voidaan havaita.

Suunnittelualueella ei ole asutusta. Hankealue sijoittuu Kemijoen vesistöalueelle. Lähimmillään alueen pohjoispuolelle, osin lehtojensuojelualueelle,

sijoittuvat pienet järvet, kuten Ylijärvi, Keskijärvi ja Lomajärvi. Alueen eteläpuolella ovat suurempina järvinä Kuolajärvi 5 km:n etäisyydellä ja Kelontekemajärvi 15 km:n etäisyydellä. Alueen linnustosta ei ole olemassa aiempaa tutkimustietoa. Lähimmät linnustonseurannan vakioreitit sijaitsevat reilun kym-

menen kilometrin etäisyydellä hankealueesta. Maakotkan lähimmät asutut pesät sijoittuvat 5-8 kilometrin etäisyydelle suunnitellusta tuulipuistoalueesta tai voimajohtoreitistä. Hirven lisäksi runsaslukuisimpiin nisäkkäisiin alueella kuuluu metsäjänis. Kaikki suurpedot voivat esiintyä alueella, mutta ainoastaan karhukanta on arviointiohjelman mukaan alueella vakaa.

Suunnittelualue kuuluu Metsähallituksen metsästyslupa-alueisiin. Alueen länsiosa eli Kittilän puoli on pienriestalupa-alueita (2612 Levi) ja hirvilupa-alueita (8202 Kumpu). Alueen itäosa eli Sodankylän puoli kuuluu pienriistan metsästysalueeseen (8133 PomoRajala) sekä hirven metsästysalueeseen (8133 Rajala). Metsähallituksen alueet poronhoitoalueella sisältyvät karhunmetsästyksessä yhteen karhunmetsästyslupa-alueeseen (2702 Karhunlupa Poronhoito-alue). Kuolavaara-Keulakkopään tuulipuistohanke sijoittuu Kuivasalmen ja Sattasniemen paliskuntien alueelle. Paliskuntien välinen raja kulkee Kittilän ja Sodankylän kuntien rajaa pitkin, Keulakkopään vaaran poikki. Kuivasalmen paliskunta sijaitsee Kittilän, ja Sattasniemen paliskunta Sodankylän kunnan alueella. Molemmat paliskunnat sijaitsevat ns. erityisesti poronhoitoa varten tarkoitettua alueella. Ympäristövaikutusten arviointiohjelmaan on kerätty perustiedot hankealueen paliskunnista ja niiden poronhoidosta. Paliskuntien porolaitumista ja laidunten nykyisestä tilasta eikä porotalouden alueellisesta merkityksestä ole kuitenkaan ohjelmassa tietoa.

Ympäristövaikutusten arviointimenettelyssä tullaan arvioimaan hankkeen vaikutukset YVA-lain ja -asetuksen edellyttämässä laajuudessa. Hankkeen selvittävät välittömät ja välilliset vaikutukset liittyvät 1) ihmisten terveyteen, elinoloihin ja viihtyvyyteen, 2) maaperään, veteen, ilmaan, ilmastoon, eliöihin, kasvillisuuteen ja luonnon monimuotoisuuteen, 3) yhdyskuntarakenteeseen, rakennuksiin, maisemaan, kaupunkikuvaan ja kulttuuriperintöön sekä 4) luonnonvarojen hyödyntämiseen. Rakentamisaikaiset luontovaikutukset kohdistuvat lähinnä lajistoon häiriövaikutuksena. Arviointityössä tarkastellaan vaikutuksia rakentamisalueen ja sen lähialueen pesimälinnustolle sekä lisääntyneen liikenteen ja liikkumisen mahdollisesti aiheuttamia vaikutuksia uhanalaisille ja direktiivin mukaiselle lajistolle. Hankealueen pesimälinnustoa selvitetään maalinuston linjalaskennalla linnuston seurannan havainnointiohjeiden mukaisesti Keski-Lapin alueella kesäkuun alkupuolella. Riistanhoitoyhdistyksiltä tiedustellaan riistakantojen seurannassa käytettyjen kolmiolaskenta-alueiden mahdollista sijoittumista lähiseudulle. Muuttolinnuston reittejä tuulipuistoalueen läheisyydessä selvitetään havainnoimalla linnustoa mm. joutsenten, hanhien ja piekanan muuttohuipun aikaan toukokuun alkupuolella. Metsähallitus teettää hankealueella kotkaseurannan maaliskuussa ja huhtikuussa sekä mahdollisesti kesäkuussa ja elokuussa 2010. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos pitää tärkeää, että myös riistalajit ja mahdolliset vaikutukset alueen riistatalouteen ja metsästyksen huomioidaan hyvin näissä selvityksissä.

Vaikutukset Kuivasalmen ja Sattasniemen paliskuntien porotaloudelle tehdään arviointiohjelmassa asiantuntija-arviona. Arviointia varten kootaan aluksi perustiedot paliskuntien porotaloudesta. Arviointityössä käytetään apuna tutkimustietoa tuulipuistojen vaikutuksista porojen laidunnukseen sekä porotalouden edustajien ja porotutkijoiden kokemuksia muista vastaavista hankkeista. Näiden tietojen ja paliskuntien perustietojen pohjalta arvioidaan tuulipuiston aiheuttamat vaikutukset paliskuntien poronhoidolle sekä selvitetään keinoja mahdollisten haittojen estämiseen tai lieventämiseen.

Vaikutukset arvioidaan sekä tuulipuiston että voimajohdon osalta. Rakentamisen aikaiset häiriöt ja toiminnan aiheuttamat pysyvämmät vaikutukset arvioidaan erikseen. Koska tuulimyllyjä ja -puistoja on rakennettu Suomessa enemmän Norjassa ja Ruotsissa, Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos pitää tärkeää

ää, että myös ulkomaisten tutkimusten tulokset huomioidaan asiantuntija-arviossa.

Yhteenvedona Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos toteaa Kuolavaara-Keulakkopään tuulipuiston ympäristövaikutusten arviointiohjelman yleensä laaditun hyvin ja asiallisesti. Laitos korostaa kuitenkin tarkempaa riistalajien ja riistatalouden huomioimista arviointiohjelmassa. Porotalouden selvitysten osalta Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos pitää tärkeänä ulkomaisten tutkimusten hyödyntämistä arviointiohjelmassa. Arviointia varten perustetusta seurantaryhmästä valitettavasti puuttuu riista- ja porotalouden tutkimuksellinen asiantuntijuus.

Fingrid Oyj

Kantaverkon liityntävaatimukset

Fingrid Oyj on valtakunnallinen kantaverkkoyhtiö, joka vastaa Suomen sähköjärjestelmän toimivuudesta sähkömarkkinalain perusteella sille myönnetyn sähköverkkoluvan ehtojen mukaisesti. Yhtiön on hoidettava sähkömarkkinalain edellyttämät velvoitteet pitkäjänteisesti siten, että kantaverkko on käyttövarma ja siirtokyvyltään riittävä.

Fingrid Oyj on asettanut tuulivoimalaitokselle lähtökohtaisesti samat liityntävaatimukset kuin muillekin sähköntuotantolaitoksille. Yleiset vaatimukset on määritetty pohjoismaisissa tuulivoimalaitosten liittymisehdoissa (Nordel Connection Code for Wind Turbines, November 2006), jonka liiteosassa on esitetty kansalliset vaatimukset. Muuten liityttäessä kantaverkkoon noudatetaan suomalaisia ns. yleisiä liittymisehtoja (YLE2007) ja voimalaitoksille asetettuja järjestelmätekniisiä vaatimuksia (VJV2007).

Lähtökohtaisesti tuulivoimapuisto on liitettävä 400 kV jännitteiseen verkkoon, kun tuulivoimapuisto on teholtaan yli 250 MVA tai jos tuulivoimapuiston yhteisteho on 100 - 250 MVA ja tuulivoimapuistoa ei ole sähköverkon kannalta teknistaloudellisesti tarkoituksen mukaista liittää 110 kV verkkoon. Alle 100 MVA tuulivoimapuistot voidaan pääsääntöisesti liittää 110 kV jännitteiseen verkkoon, mutta hankkeesta vastaavan on sovittava tuulivoimapuiston liittymän teknisestä toteutustavasta hyvissä ajoin Fingridin kanssa. Käytännössä Fingrid laatii alueen sähkönsiirtoverkkojen kehitystarpeet ja periaatteelliset ratkaisut yhtenä kokonaisuutena yhteistyössä alueelle voimantuotantoa suunnittelevien tahojen kanssa. Näin varmistetaan teknistaloudellisesti parhaat verkkoratkaisut ja liityntätavat. Tuulipuistojen verkkoliityntä ja liittymisjohdot kuuluvat olennaisena osana tuulivoimapuistoon ja sen toteuttamismahdollisuuksiin.

Kuolavaara-Keulakkopään tuulipuiston liittyminen kantaverkkoon

Hankevastaava ja Fingrid ovat keskustelleet tuulipuiston kantaverkkoon liittämistä, lähinnä uudella sähköasemalla liittyen rakenteilla olevaan 220 kilovoltin (kV) voimajohtoon (VE 3). Keskusteluissa on ollut esillä ohjelman suuruinen tuulivoimapuisto, ja jonka teho on liitettävissä 220 kV kantaverkkoon.

Ympäristövaikutusten arviointimenettelyn yhteydessä tarkentuvan uuden kantaverkon liityntäsähköaseman paikka tulee neuvotella Fingridin kanssa.

Lisäksi ympäristövaikutusten arviointiohjelmassa voisi tarkentaa kohtaa sivulla 17 siten, että johtorakenteen mitat ovat paikkansapitäviä.

Yhtiöllä ei ole muuta huomautettavaa arviointiohjelmasta. Tarvittaessa hankkeessa toimii yhteyshenkilönä Sami Kuitunen, puh. 030 395 5220.

8. Paliskuntain yhdistys

Kuolavaara-Keulakkopää tuulipuistoalue sijaitsee Sattasniemen ja Kuivasalmen paliskuntien raja- alueella, Sodankylän ja Kittilän kunnissa, Lapin läänissä.

Vapaa laidunnusoikeus

Kuolavaara - Keulakkopään tuulipuiston arviointiohjelmaan tulee vaikuttaa erityislakien sisältö. Poroelinkeinon merkitystä ei ole todettu lainsäädännön tasolla. Sitä suojaavat ja sille antavat oikeuksia erinäiset poronhoitolakiin kirjatut säädökset. Sattasniemen ja Kuivasalmen paliskunnat sijaitsevat *erityisesti poronhoitoa varten tarkoitetulla alueella*, jossa poroilla on *vapaa laidunoikeus*.

Vapaa laidunnusoikeus on edellytys kannattavalle poronhoidolle. Se on tarkoitettu ja tunnustettu pysyväksi oikeudeksi. Se on turvattu lain tasoisella säädöksellä (PHL 3 §). Se tarkoittaa porolle oikeutta ottaa ravintonsa vapaasti luonnosta, poikkeukset on lueteltu laissa. Vapaa laidunnusoikeus on alueen käyttöoikeus.

YVA:ssa on tarkoitus selvittää YVA -laissa tarkoitetut todennäköisesti merkittävät haitalliset ympäristövaikutukset. Ympäristölle aiheutetut muutokset vaikuttavat keskeisesti porotalouteen. Poroelinkeinolle on taattu lain tasoisilla säädöksillä vapaa laidunnusoikeus poronhoitoalueella.

Neuvotteluvollisuus

Sivulla 45 kerrotaan vaikutuksien arviointimenetelmistä poronhoidolle. Paliskuntain yhdistys pyytää huomioimaan, että suunnitellessaan valtion maita koskevia, poronhoidon harjoittamiseen olennaisesti vaikuttavia toimenpiteitä valtion viranomaisen on neuvoteltava asianomaisen paliskunnan edustajan kanssa (PHL 53 §). Viranomaisilla tarkoitetaan kaikkia viranomaisia, joista nimettyinä mainittu metsähallitus.

Paliskuntain yhdistys pitää hyvänä, että seurantaryhmään on kutsuttu jo alusta pitäen paikallinen porotalouden tuntemus, joka takaa sen, että porotalouden näkemykset saadaan arviointimenettelyyn jo suunnittelun alkuvaiheessa.

Vaikutukset porotalouteen

Ympäristövaikutusten arviointiohjelmassa pitää paneutua porotalouden kysymyksiin laajemmalla tasolla. Poroehdoin peruskysymykset, sen poronhoitolain mukainen oikeutus ja vapaa laidunnusoikeus on huomioitava. Tuulipuiston poroelinkeinolle aiheutuvat haitat ja riskit pitää selvittää arviointiohjelmassa.

Arviointiohjelmassa on tuotava esiin keinot haitallisten vaikutusten pienentämiseksi, muuttamiseksi tai muuten hallittaviksi kokonaisuuksiksi, koska YVA:n yksi tehtävistä on tuottaa oleellista tietoa ja kartoittaa haitallisten vaikutusten ehkäisykeinoja.

Poronhoitolain 42 §:n mukaan porojen pelottelu on kielletty. Pelottelemisesta poronomistajalle ja paliskunnalle aiheutunut vahinko ja haitta on korvattava.

Tuulipuistoyhtiön tulee toiminnassaan ottaa poronhoito huomioon. Mahdollisessa lupapäätöksessä vastuulliset toimijat tulee velvoittaa toimimaan tavalla, jolla vahingot ja haitat pienennetään tai vältetään kokonaan.

Sivulla 45 kerrotaan, että vaikutusten arviointi poronhoidon osalta tehdään asiantuntija-arviona. Sanotaan myös, että arviointityössä käytetään apuna tutkimustietoa tuulipuistojen vaikutuksista porojen laidunnukseen sekä porotalouden edustajien ja porotutkijoiden kokemuksia muista vastaavista hankkeista. Paliskuntain yhdistys korostaa, että asiantuntija-arvio tulee tehdä kattavasti ja siinä laajuudessaan, että kuullaan useampia porotutkimuksen asiantuntijoita ja tutkijoita eri laitoksista (METLA, RKTL, Arktinen keskus, yliopistot jne.), jotta saadaan laajempi asiantuntemus asiaan. Myös naapurimaiden tutkimukset ja niiden tulokset sekä kokemukset on huomioitava vaikutusten arvioinnissa.

Vahinkojen ja haittojen korvaaminen

Kaikki tuulipuiston aiheuttamat välilliset ja välittömät kustannukset, haitat ja vahingot, myös ennalta arvaamattomat myöhemmin ilmenevät, tulee korvata paliskunnalle täysimääräisesti täyden korvauksen periaatteella.

Tuulipuistoyhtiö tai kolmas osapuoli, jolle toiminta osittain tai kokonaan mahdollisesti siirretään, tulee vastuuttaa korvaamaan toiminnasta aiheutuvat vahingot. Lupaehdot, kuin myös paliskunnan ja tuulipuistoyhtiön keskenään tekemät sopimukset tulee saattaa lupapäätöksen kautta rasitteen omaisesti sitomaan myös mahdollista kolmatta osapuolta.

9. Kuivasalmen paliskunta

Kuivasalmen paliskunta toteaa Kuolavaara-Keulakkopään tuulipuistoa koskevasta ympäristövaikutusten arviointiohjelmasta seuraavaa:

Kuivasalmen paliskunnan puolella oleva osa suunnitellusta tuulipuistosta on porojen talvilaidunalue ja syksyisin alueen kautta voi siirtyä satoja poroja etelään päin. Suunnitellun tuulipuiston alueella sijaitsee Kuivasalmen ja Sattasniemen paliskuntien välinen raja-aita, jota ei saa rikkoa, jotta porot eivät pääse aidasta läpi. Tämä tulee ehdottomasti huomioida mahdollisessa rakennusvaiheessa sekä mahdollisen tuulipuiston toiminnan aikana.

Hankkeen vaikutukset porotalouteen tehdään arviointiohjelman mukaan asiantuntija-arviona. Kuivasalmen paliskunta huomauttaa, että kaikkia tuulipuiston porotaloudelle aiheuttamia vahinkoja ja haittoja ei voida ennakoida. Arviointiohjelman mukaan keinoja mahdollisten haittojen estämiseen tai lieventämiseen selvitetään. Kuivasalmen paliskunta pitää itsestään selvänä, että haitat eivät ole mahdollisia, vaan todellisia.

Kuivasalmen paliskunta edellyttää, ettei tuulivoimalan rakentamiseen ryhdytä ennen kuin sen porotaloudelle aiheuttamat haitat on selvitetty ja estämättömyydestä/lieventämisestä/korvauksista sovittu paliskunnan kanssa.

Kuivasalmen paliskunta ilmoittaa jo tässä vaiheessa kantanaan, että sen mielestä vaihtoehto V0 paras vaihtoehto porotalouden kannalta ja vaihtoehto VE3 vähiten porotaloudelle haittava aiheuttava, mikäli tuulipuiston rakentamiseen päädytään.

10. Sattasniemen paliskunta

Sattasniemen paliskunnan puolella oleva osa suunnitellusta tuulipuistosta on porojen kevään, alkukesän, syksyn ja alkutalven laidunalue. Suunnitellun tuulipuiston alueella sijaitsee Sattasniemen ja Kuivasalmen paliskuntien välinen raja-aita, jota ei saa rikkoa, jotta porot eivät pääse aidasta läpi. Tämä tulee ehdottomasti huomioida mahdollisessa rakennusvaiheessa sekä mahdollisen tuulipuiston toiminnan aikana.

Hankkeen vaikutukset porotalouteen tehdään arviointiohjelman mukaan asiantuntija-arviona. Sattasniemen paliskunta huomauttaa, että kaikkia tuulipuiston porotaloudelle aiheuttamia vahinkoja ja haittoja ei voida ennakoida. Arviointiohjelman mukaan keinoja mahdollisten haittojen estämiseen tai lieventämiseen selvitetään.

Sattasniemen paliskunta pitää itsestään selvänä, että haitat eivät ole mahdollisia, vaan todellisia.

Sattasniemen paliskunta edellyttää, ettei tuulivoimalan rakentamiseen ryhdytä ennen kuin sen porotaloudelle aiheuttamat haitat on selvitetty ja estämistä/lieventämistä/korvauksista sovittu paliskunnan kanssa.

Sattasniemen paliskunta ilmoittaa jo tässä vaiheessa kantanaan, että sen mielestä vaihtoehto V0 on paras vaihtoehto porotalouden kannalta ja vaihtoehto VE3 on vähiten porotaloudelle haittava aiheuttava, mikäli tuulipuiston rakentamiseen päädytään.

11. Lomajärven edustajat

Suunnitelmaa Kuolavaara-Keulakkopään alueelle suunnitellun tuulipuiston ympäristövaikutusten arvioinnin toteuttamisesta on tarkistettava seuraavilta osin:

- Toiminnan aikaisia ihmisten terveyteen, elinkeinoihin ja viihtyvyyteen kohdistuvia visuaalisia ja sosiaalisia vaikutuksia arvioitaessa tulee ottaa huomioon erityisesti paikallinen asutus Lomajärven ja Kuolajärven alueilla. Tarkastelualue meluvaikutuksista, varjon sekä mahdollisen valon vilkkumisen muodostumisesta ja vaikutuksista tulee ulottaa Lomajärven nykyiseen paikalliseen asutukseen sekä Lomajärven luoteis/pohjoisrannalle saakka. Mallinnukset, mallilaskelmat ja kuvasovitteet tulee esittää Lomajärven nykyisen paikallisen asutuksen sekä Lomajärven luoteis/pohjoisrannan sijainnista nähden. Paikallisille asukkaille on varattava tilaisuus tutustua melun- ja vilkkumisvaikutusten laskelmiin ja mallinuksiin.
- YVA-ohjelman kohdassa 8.4.1 vaikutukset ihmisten terveyteen, elinoloihin ja viihtyvyyteen on esitetty merkittävimpien sosiaalisten vaikutusten olevan virkistykseen (metsästys, marjastus, retkeily) työllisyyteen ja elinkeinoihin kohdistuvat vaikutukset. Arviointia on tarkistettava sosiaalisten vaikutusten osalta myös paikalliseen pysyvään asutukseen kohdistuvien vaikutusten arvioinnilla.
- "Arvioitavien vaikutusten merkittävyys on sidoksissa mm. hankkeen lähiasutuksen määrään ja sen sijainnista suhteessa tuulipuistoon ja voimalinjoihin." Tarkasteltaessa hankkeen vaikutusten merkittävyyden sidonnaisuutta lähiasutuksen määrään, tulee huomioida hankealueen sijainti ja sen merkittävyystekijät ja erot valtakunnallisesti ja paikallisesti. Vertaa esim. väestön määrä ja tiheys; Etelä-Suomi /Pohjois-Suomi, alueiden merkittävyys paikallisesti; saaristoalue/ erämaa-alue.

- Kohdassa 7.1. alueen yleiskuvaus, on todettu, ettei Keulakkopää ja Kuolavaara ole maisemaa hallitsevia kohteita. Paikallisesti, metsästyksen, poronhoidon ja virkistyskäytön näkökulmista vaarat ovat merkittäviä maisemaa hallitsevia kohteita – maamerkkejä.
- Tuulipuistohanke on suunnitteilla alueelle, jonka välittömässä läheisyydessä sijaitsee Lomajärven kurun lehdot –niminen lehtojensuojeluohjelmaan kuuluva suojelualue sekä alueen läheisyydessä Loukisen latvasuot Natura-alue. Ohjelmassa on arvioitava määriteltujen tarkastelukohteiden (luontotyypit, linnusto) lisäksi suojelukohteiden imagollisen arvon menetykset lähelle sijoittuvan tuotantorakentamisen vaikutuksesta.
- Hankealueen linnustoa ja muuta elämistöä selvittäessä tulee YVA-ohjelmassa mainittujen keinojen lisäksi käyttää paikallisten asukkaiden tietämystä.
- YVA-ohjelmassa esitetty arvio hankkeen sähköntuotannon suhteesta Kittilän ja Sodankylän kuntien vuotuiseseen sähkön kulutukseen on tarkistettava vastaamaan vuoden 2009/2010 kulutustietoja, jolloin myös Suurikuusikon kultakaivoksen sähkönkulutus tulee vertailutietoon (Seurantaryhmän kokous 16.2.2010 Kittilä).
- Kuolavaara-Keulakkopään tuulipuiston YVA-menettelyn ohjelmavaiheeseen Kittilän yleisötilaisuuden (28.4.2010) keskustelussa esiin tulleisiin kysymyksiin tulee saada vastaukset. Tilaisuudesta laaditusta muistios- ta ilmenee ainoastaan esitetyt kysymykset.

Mielipiteet hankkeen vaihtoehtoista:

- Vaihtoehto 1 (A ja B)
Hanketta ei tule toteuttaa vaihtoehto 1 A ja B mukaisesti. Voimajohtolinjaa (46 m leveä) ei tule rakentaa Keulakkopään pohjoisrinteelle Lomajärven kylän sekä Lomajärven kurun lehdot –nimisen lehtojensuojeluohjelmaan kuuluvan suojelualueen välittömään läheisyyteen. Huomioitavaa: vakituinen asutus, maiseman erityispiirteet ja erämaaimago, alueen paikallisesti merkittävä kulttuurihistoriallinen imago, suojelualue ja suojelualueen ympäristön rakentamisen vaikutukset suojelualueeseen, sekä runsas kanalintukanta.
- Vaihtoehto 2, 4
Hanketta ei tule toteuttaa vaihtoehtojen 2 ja 4 mukaisesti. Voimajohdon sijoittaminen aiheuttaa uuden johtoalueen raivaamista 26 m leveydeltä Fingridin rakenteilla olevan voimajohdon rinnalle n. 25 km tai 40 km matkalla. Huomioitavaa: runsas kanalintukanta, maisemaan kohdistuva visuaalinen vaikutus ja vaikutukset matkailuun (moottorikelkkareitti, Sodankylä-Kittilä maantie).
- Vaihtoehto 3
Hanketta ei tule toteuttaa vaihtoehto 3 mukaisesti. Kytäkenttää ei tule sijoittaa Keulakkopään pohjoisrinteelle – suojelualueen välittömään läheisyyteen eikä Tepsa-Lomajärvi tien näkymäalueelle.
- Vaihtoehto 0
Hanketta ei tule toteuttaa suunnitellulle alueelle. Tuulipuisto tulee sijoittaa kauemmas vakituisesta asutuksesta sekä suojelualueista. Alue tulee säilyttää ennallaan. Vastaava sähkömäärä tulee tuottaa muilla keinoilla.

Perustelut:

Hankkeen toteuttaminen aiheuttaa paikallisesti ja alueellisesti merkittäviä menetyksiä. Suunnitellulle tuulipuiston hankeympäristölle on paikallisesti kehittynyt voimakas erämaa- ja kulttuurillinen imago. Alueen merkittävyys on tunnettu laajasti (maisemaa hallitseva alue, metsästys, eläinkanta, kulttuuri, Lomajärvi – Lapin kulttuurikylä 1993, suojelualueet, kelkkareitti).

Hankkeen vaikutusalueella sijaitsevaa Lomajärven erämaakylää on asutettu yhtäjaksoisesti 1886 vuodesta lähtien. Kylän pääelinkeinoina on vuosien saatossa ollut luonnonläheiset metsästys sekä metsä-, karja- ja porotalous. Kylässä on kolme vakituisesti asuttua taloutta, asukkaita yhteensä kahdeksan henkilöä. Lomarakennuksia kylässä on kaksi. Kylän elinkeinojen kehittäminen vaikeutuu huomattavasti ja asukkaiden omistamat maat Lomajärven rannoilla ja läheisyydessä menettävät merkittävästi arvoaan tuulivoiman tuotantolaitosten läheisen sijainnin ja suoran näköyhteyden vaikutuksesta. Asuinviihtyvyys heikentyy oleellisesti. Kylällä sijaitsevat perinnemaisema, muinaisjäännös sekä paikallisesti merkittävät kulttuurihistorialliset kohteet menettävät saavutetun arvonsa ja imagonsa tuulivoimatuotantoalueen välittömässä läheisyydessä.

Suunnitellun tuulipuiston vaikutusalueella ja Lomajärven välittömässä läheisyydessä sijaitsee Lomajärven kurun lehdot –niminen lehtojensuojeluohjelmaan kuuluva suojelualue. Suojelualueiden lähirakentaminen tuulivoiman tuotantolaitoksilla vaikuttaa suojelualueiden todelliseen merkitykseen heikentävästi.

Paikallisina asukkaina, perinteisiä elinkeinoja mm. porotaloutta harjoittaneena sekä metsästysseuratoimintaa ja paikallista perinnetietoutta harrastaneena tunnemme alueen eläinkannan ja tiedämme eläinten kulkureitit ja käyttäytymistavat Keulakkopään ja Kuolavaaran alueilla. Alue on merkittävä ja otollinen pyyntialue suurpedoille vaarojen jyrkähköjen rinteiden sekä rinteisiin nähden eläinten luonnollisen kulkusuunnan ja paliskuntien välisen raja-aidan vuoksi. Alue on porojen syystalvi- ja kesälaidunalueutta sekä porojen luonnollista "lasku- ja nousu" –aluetta. Uhkana on, että hankkeen toteuttamisesta aiheutuvat porojen palkima-alueiden muutokset vaikuttavat suojelualueiden kasvillisuuteen epäsuotuisasti. Vaarat ovat paikkakunnalle merkittäviä hirvien asuma ja pyyntialueita. Kotkan, karhun, ahman. Ilveksen ja suden näkö- sekä jälkihavaintoja on alueelta vuosittain. Karhujen jälkihavaintoja on joka kesä Lomajärven asuinkentälläkin. Kanalintuhavaintoja (teeri, metso, riekko, pyy) on alueelta tehty runsaasti, alue on teerien ja metsojen kevätsoidin- ja pesimäaluetta.

YHTEYSVIRANOMAISEN LAUSUNTO

1. Hankekuvaus

Arviointiohjelma sisältää pääpiirteissään ne asiat, jotka ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun asetuksen (713/2006) 9 §:n 2 momentin ensimmäisen kohdan mukaan kuuluu esittää. Arviointiohjelmassa hankekokonaisuus on määritetty selkeästi. Kuvaus sisältää asetuksen edellyttämät tiedot hankkeen tarkoituksesta, suunnitteluvaiheesta, sijainnista, maankäyttötärpeestä ja hankkeen liittymisestä muihin hankkeisiin sekä hankkeesta vastaavasta. Samoin on esitetty tietoja hankkeen elinkaaresta ja aikataulusta.

Arviointiohjelmassa esitellään lyhyesti tuulipuiston liittyminen Fingridin voimajohtohankkeeseen. Fingrid Oy rakentaa tuulipuiston eteläpuolelle 220 kV voimajohtoa välille Petäjäskoski-Kaukonen-Vajukoski. Voimajohto sijoittuu noin kahden kilometrin etäisyydelle tuulipuistosta.

Arviointiohjelmassa on lyhyesti todettu myös hankkeen valtakunnallisesta ja alueellisesta merkityksestä. Hankkeen ympäristövaikutukset luvataan arvioida kokonaisuutena ottaen huomioon alueella jo nykyisin tapahtuva toiminta ja lisäksi suunnitellut toiminnot siinä laajuudessa, kun hankkeella arvioidaan olevan yhteisvaikutuksia.

Tekniset tiedot esitetään pääpiirteittäin. Tiedot tulevat tarkentumaan arvioinnin aikana. Ympäristövaikutusten arviointimenettelyn yhteydessä tarkentuvan uuden kantaverkon liityntäsähköaseman paikka tulee neuvotella Fingridin kanssa.

Lisäksi ympäristövaikutusten arviointiohjelmassa voisi tarkentaa hankkeen kuvausta sivulla 17 siten, että johtorakenteen mitat ovat paikkansapitäviä. Myös tuulivoimalan korkeustiedot on esitetty epäselvästi.

YVA-ohjelmassa on esitetty arvio hankkeen sähköntuotannon suhteesta Kittilän ja Sodankylän kuntien vuotuiseseen sähkönkulutukseen. Arvioita olisi hyvä tarkistaa vastaamaan vuoden 2009–2010 kulutustietoja, jolloin myös Suurikuusikon kultakaivoksen sähkönkulutus tulee vertailutietoon.

2. Hankkeen vaihtoehdot

YVA-menettelyn keskeisiin ominaisuuksiin kuuluu vaihtoehtotarkastelu. Vaihtoehtotarkastelun tarkoituksena on tukea päätöksentekoa tuottamalla tietoa hankkeen vaihtoehtoista ratkaisusta ja niiden vaikutuksista. Lopputuloksena pitäisi olla optimaalisimman vaihtoehdon löytyminen mm. haitallisten ympäristövaikutusten minimoimiseksi.

Arviointiohjelman mukaan kaikissa YVA-menettelyn vaihtoehdoissa tuulipuiston voimaloiden määrä on sama. Ohjelman mukaan vaihtoehdot perustuvat todellisiin toteutettavissa oleviin voimajohtojen reittivaihtoehtoihin, joita hankkeesta vastaavat harkitsevat. Vaihtoehdot ovat muodostettu erilaisten voimajohtoreittien pohjalta. Monilta osin vaihtoehtojen ympäristövaikutukset tulisivat olemaan käytännössä samat. Ympäristövaikutusten arvioinnissa keskitytäänkin vaihtoehtoverailun osalta vain niihin tekijöihin, joissa todellisia eroja voidaan havaita.

Sähköaseman sijainti tai muiden tuulivoimapuiston vaatimien rakenteiden sijoitusvaihtoehdot voivat muodostaa varsinaisiin vaihtoehtoihin alavaihtoehtoja YVA - menettelyn aikana.

Ohjelmassa esitetty kartta (kuva 11) vaihtoehdoista olisi hyvä esittää kappaleessa 4.2., jossa kerrotaan mukaan otetuista vaihtoehdoista. Vertailun informaatioarvoa ja havainnollisuutta parantaa, jos tieto vaihtoehdoista jäsennetään taulukoksi. Arviointiselostuksessa tulee vertailla kaikkia hankkeen vaihtoehtoja mukaan lukien nollavaihtoehto.

Vaihtoehtojen vertailumenetelmänä käytetään ns. erittelevää menetelmää, jolloin korostetaan eri arvolähtökohdista lähtevää päätöksentekoa. Menetelmällä voidaan ottaa kantaa vaihtoehtojen ympäristölliseen toteuttamiskelpoisuuteen, mutta menetelmällä ei voida ratkaista parasta vaihtoehtoa.

ELY-keskuksen käsityksen mukaan arviointiohjelmassa on esitetty hankkeen tarkoituksen ja tarpeen toteuttavia vaihtoehtoja ja sen jälkeen on esitetty varsinaiseen arviointiin sisällytettävät vaihtoehdot. Nollavaihtoehto on kuvattu. Vaihtoehtoja on perusteltu. Mikäli voimaloiden määrää vähentämällä jotakin haitallista vaikutusta voidaan lieventää, voi vaihtoehtotarkastelussa olla tarpeen esittää vaihtoehto, jossa tuulivoimaloita on vähemmän.

3. Hankkeen edellyttämät suunnitelmat, luvat ja niihin rinnastettavat päätökset

Hankkeen edellyttämät luvat, suunnitelmat ja niihin rinnastettavat päätökset on esitetty selkeästi myös taulukkomuodossa. Hankkeesta vastaavan tulee kiinnittää huomiota valtionhallinnossa tapahtuneisiin muutoksiin koskien virastojen toimivaltaa ja nimeä.

Hankkeen edellyttämiä suunnitelmia ja lupia käsittelevässä kappaleessa 5.12 todetaan muinaismuistolain (295/63) poikkeamislupa sovellettavaksi silloin, kun hankkeen toteuttamatta jättäminen aiheuttaa kohtuutonta haittaa suhteessa muinaisjäännösten merkitykseen. Laista poikkeamisen tarve selviää hankkeen tarkemman suunnittelun myötä. Ohjelman taulukossa 2 tämä todetaan hankkeesta mahdollisesti tarvittavien lupien (kajoamislupa) joukossa. Museovirasto toteaa edellisen johdosta, että tuulipuistohankkeen kaltaisen yleisen tai suuren yksityisen hankkeen yhteydessä sovelletaan mainitun lain 15 §, ei edellä mainitulla viittauksella tarkoitettua lain 11 §. Sen mukaan tulee toteuttajan korvata muinaisjäännöksen tutkimisesta johtuvat kustannukset tai osallistuttava niihin, mikäli sitä olosuhteet huomioon ottaen ei ole katsottava kohtuuttomaksi.

Hanketta koskevassa luvituksessa vesilain mukaisia lupia ei ole tunnistettu. Hankkeessa voi kuitenkin tulla kysymykseen myös vesilain mukaisen luvan tarve, mikäli hankkeella on haitallisia vaikutuksia vesistöön. Tämä voi koskea esimerkiksi rakentamisvaiheessa mm. vesistöjen ylityksiä (johtolinjat, tiet). Erikseen on huomioitava vesilain 17 §:n mukainen luonnontilaisten lähteiden muuttamiskielto. Yhteysviranomaisen näkemys on, että vaikka Lapin maakunnassa sijaitsevat luonnontilaiset uomat eivät nauti suoraan vesilain suojaa, vaikutusten arvioinnissa ja haittojen ehkäisemisessä ja lieventämisessä tulee huomioida myös niiden tilaan kohdistuvat riskit ja haitat. Vaikutusten arvioinnissa tulee huomioida myös Valtioneuvoston 10.12.2009 hyväksymä Kemijoen vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelma vuoteen 2015.

Tuulivoimapuiston alue sijaitsee Pohjois-Lapin maakuntakaava-alueella (Sodankylä) sekä Tunturi-Lapin seutukaava-alueella (Kittilä). Tunturi-Lapin alueelle on laadittu Tunturi-Lapin maakuntakaava, joka tulee vahvistuessaan kumoamaan Tunturi-Lapin seutukaavan. Tunturi-Lapin maakuntakaava on hyväksytty 25.11.2009 Lapin liiton valtuustossa ja on vahvistettavana ympäristöministeriössä. YVA- ohjelman kappaleessa 7.6. maakuntakaavatilanne on ajantasainen ja tuotu hyvin esille. Pohjois-Lapin maakuntakaava ei ole voimassa oikeusvaikutteisen Kelujärvi-Rajala yleiskaavan alueelle, muutoin kuin muutettaessa yleiskaavaa.

Maakuntakaavaan merkityt tuulivoiman aluevaraukset perustuvat Lapin liiton toimeksiannosta tehtyyn *Tuulivoimatuotantoon parhaiten soveltuvat Lapin tunturit ja vaarat* (2005) selvitykseen. Selvityksessä Kuolavaara-Keulakkopää alue osoittautui selvityskriteereiden ja -tarkkuuden puitteissa jatkosuunniteluun soveltuvaksi tuulivoiman hyödyntämiseen tutkituista tuntureista tai vaaroista. Maakuntakaavalla on pyritty turvaamaan energiahuollon valtakunnalliset tarpeet sovittaen ne yhteen muun yhdyskuntarakenteen sekä maiseman ja luonnonarvojen kanssa.

Suunnittelualueen Sodankylän kunnan puoleisella osalla on voimassa oleva Kelujärvi – Rajala yleiskaava, jossa osoitetut maisema- ja luontoarvot sekä rakentamiselle varatut alueet tulee ottaa erityisesti huomioon vaihtoehtoja ja niiden vaikutuksia tarkasteltaessa.

Sodankylän ja Kittilän kuntiin tullaan laatimaan tuulivoimarakentamista ohjaamaan ns. hankeyleiskaava. Hankkeesta vastaavan ja kuntien kannattaa seurata maankäyttö- ja rakennuslain muutoksen etenemistä, joka voimaan tullessaan mahdollistaa suoraan rakentamista ohjaavan tuulivoimayleiskaavan laatimisen alueelle.

4. Kuvaus ympäristöstä

Arviointiohjelmassa on kuvattu asianmukaisesti mm. hankealuetta, sen luonnonoloja, suojelualueita, maisemaa, kulttuuriympäristöä ja maankäyttöä. Asututusta on kuvattu suppeasti. Selostusvaiheessa tulisi asutuksen määrää ja sijoittumista tuoda paremmin esille, koska tuulivoimarakentaminen vaikuttaa keskeisesti ihmisten elinympäristöön.

Arviointiohjelmaan on kerätty perustiedot hankealueen paliskunnista ja niiden poronhoidosta. Paliskuntien porolaitumia, laidunten nykyistä tilaa ja porontalouden alueellista merkitystä tulisi kuvata perusteellisemmin. Tämä olisi otettava huomioon YVA-menettelyssä. Suunnitellun tuulipuiston alueella sijaitsee myös Kuivasniemen ja Sattasniemen paliskuntien välinen raja-aita, joka tulee erityisesti huomioida tuulipuiston mahdollisessa rakennus- ja toimintavaiheessa.

Riistalajit ja mahdolliset vaikutukset alueen riistatalouteen ja metsästykseseen on myös tärkeää kuvata ja huomioida tarkemmin YVA-menettelyssä.

Ympäristövaikutukset ja niiden arviointi

Arviointiohjelman mukaan hankkeen vaikutukset arvioidaan siten, että ajallinen ulottuvuus saadaan esille. Vaikutusarvio jaotellaan rakentamisen aikaisiin, käytönaikaisiin ja käytöstä poiston jälkeisiin vaikutuksiin. ELY-keskus pitää lähestymistapaa hyvänä.

Yleistä

Laki ympäristövaikutusten arviointimenettelystä (458/2006) määrittelee sen, mitä ympäristövaikutuksella tässä laissa tarkoitetaan. Arviointiohjelman mukaan ympäristövaikutusten arviointimenettelyssä tullaan arvioimaan hankkeen vaikutukset YVA-lain ja YVA-asetuksen edellyttämässä laajuudessa. Hankkeen vaikutukset arvioidaan siten, että ajallinen ulottuvuus saadaan esille.

Ihmiset

Ihmisiin kohdistuvilla vaikutuksilla tarkoitetaan ympäristövaikutusten arviointimenettelyssä hankkeen välittömiä ja välillisiä vaikutuksia ihmisten terveyteen, elinoloihin ja viihtyvyyteen.

Monissa lausunnoissa ja yleistilaisuudessa tuotiin esille ihmisiin kohdistuvien vaikutusten vähäinen käsittely. ELY-keskus esittää ihmisiin kohdistuvien vaikutusten perusteellisempaa tarkastelua. Toiminnan aikaisia ihmisten terveyteen, elinkeinoihin ja viihtyvyyteen kohdistuvia vaikutuksia arvioitaessa tulee ottaa huomioon erityisesti paikallinen asutus Lomajärven ja Kuolajärven alueilla. Meluvaikutukset tulee tutkia riittävän laajalta alueelta. Tarkastelualue maisemavaikutuksista sekä varjon ja mahdollisen valon vilkkumisen muodostumisesta ja vaikutuksista tulee ulottaa laajemmin niille alueille, joiden maisemaa tuulivoimalat muuttavat.

Porotalous

Vaikutukset Kuivasalmen ja Sattasniemen paliskuntien porotaloudelle tehdään arviointiohjelman mukaan asiantuntija-arviona. Arviointia varten kootaan ensin perustiedot paliskuntien porotaloudesta. Arviointityössä käytetään hyväksi tutkimustietoa tuulipuistojen vaikutuksista porojen laiduntamiseen sekä porotalouden edustajien ja porotutkijoiden kokemuksia vastaavista hankkeista. Näiden tietojen ja paliskunnilta saatavan perustiedon pohjalta arvioidaan tuulipuiston aiheuttamat vaikutukset poronhoidolle sekä selvitetään myös keinoja mahdollisten haittojen estämiseksi tai lieventämiseksi.

ELY-keskus esittää, että myös Norjan ja Ruotsin tutkimustieto tuulipuistojen vaikutuksista hyödynnetään vaikutuksia arvioitaessa.

Luonto

Arviointiohjelman mukaan erityistä huomiota kiinnitetään linnustoon. Suunnitelualueen linnustosta ei ole aiempaa tutkimustietoa. Hankealueen pesimälinnustoa on tarkoitus selvittää maalinnuston linjalaskennalla linnustoseurannan valtakunnallisten havainnointiohjeiden mukaisesti. Tehtävällä kotkaseurannalla voidaan tarkentaa nykyisiä tietoja maa- ja merikotkien osalta.

Sen sijaan alueen muuta päiväpetolintukantaa ei voida linjalaskentamenetelmällä tai kotkaseurannalla luotettavasti selvittää, koska vain kohdalle osuvat pesät tai linnut voidaan tunnistaa. Siten näiden lajien osalta on tarpeen tarkentaa inventointitietoja kuljettavien linjojen väliseltä alueelta. Muuttolinnuston reittien seurannalla saadaan kohtuullisen luotettavasti tietoa asiasta, mikäli havainnointi tehdään huolellisesti ja siihen käytetään riittävästi aikaa.

Natura

Ely-keskus korostaa, että erityishuomiota tulee kiinnittää Loukisen latvasoiden osalta kotkalle mahdollisesti aiheutuviin vaikutuksiin. Natura-tarveharkinnassa otettiin kantaa suotuisaan suojelutasoon (koko maassa 425 reviiiriä). ELY-keskus korostaa, että luonnonsuojelulain 65 §:n mukaan hankkeen vaikutukset on arvioitava Natura-aluekohtaisesti. Loukisen latvasoiden alueella pesii tällä hetkellä yksi kotkapari ja kolmen parin reviiirit ulottuvat Natura-alueelle. Juuri tämä Natura-alueella oleva pesä sijaitsee lähimpänä (n 2 km) tuulipuistoaluetta.

ELY-keskus pitää hyvänä seurannan aloittamista. Sen avulla voidaan tietää, aiheutuuko tuolle pesivälle parille mahdollisia vaikutuksia ja koska kyse on Natura-alueen ainoasta pesästä, myös merkittävän heikentymisen kynnyksyt ylittyvät helposti.

Arviointiohjelman mukaan kotkahavainnoista on käytössä vasta alustavat tulokset, joten tämä luetaan tarveharkinnan epävarmuustekijöihin. Kattavampi arvio hankkeen vaikutuksesta Loukisen latvasuot Natura-alueen suojelupurusteena olevalle lajille laaditaan YVA-menettelyn selostusvaiheessa. Lisäksi YVA-menettelyn aikana suoritettava muuttolinnuston havainnointi tuo lisätietoa arviointityölle.

Maisema ja kulttuuriperintö

ELY-keskus korostaa arvioinnin kohdentumista asutuksen sekä matkailun ja muun liikkumisen kannalta keskeisiin, reitistöihin ja alueisiin. Myös vaikutukset kaukomaisemaan tulee tutkia. Arviointiselostukseen tulisi liittää myös havainnekuvia tuulipuiston ja voimajohtojen sijoittumisesta lähi- ja kaukomaisemaan. Hankkeen lähi- ja kaukomaisemaan kohdistuvat haitat tulee selvittää myös matkailun erityiskohteista.

Maisemavaikutusten arvioimiseksi tulee tuottaa riittävä määrä riittävän monesta suunnasta esitettyä havainnollistuksia tuulivoimapuistosta. Havainnollistamisessa voi olla tarpeen esittää tilanne eri vuoden- ja vuorokauden aikoina. Maisemavaikutusten arvioimiseksi ja osallistumisen onnistumisen varmistamiseksi selostuksessa tulisi esittää, mille alueille tuulivoimalat näkyvät. Maisemavaikutukset tulee arvioida myös arvokkaiden kulttuuriympäristöjen osalta.

Muinaisjäännökset

Museoviraston lausunnon mukaan arkeologinen maastoinventointi tulee tehdä hankkeen vaihtoehtoalueilla. Näin siitakin huolimatta, että hankkeen tarkemman suunnittelun yhteydessä kajoaminen mahdollisiin arkeologisiin kohteisiin voitaisiin välttää tarkemman suunnittelun avulla. Hankeaikataulun perusteella inventoinnin ajankohta olisi kesällä 2010.

ELY-keskus suosittelee yhteistyötä hankkeesta vastaavan ja museoviraston välillä riittävän selvitystason varmistamiseksi.

Melu

Tuulivoimaloiden synnyttämää melua on arvioitava erityisesti asukkaiden ja virkistyskäyttäjien näkökulmasta. Meluohjeartotarkastelun lisäksi melua tulisi tutkia myös koettuna ilmiönä.

Ilmavalvontatutkat

Pääesikunnan operatiivisen osaston lausunnon mukaan yleisesti tiedetään tuulivoimaloiden aiheuttavan häiriöitä ilmavalvontatutkille. Häiriöillä saattaa olla vaikutusta maanpuolustuksen tarpeisiin erityisesti ilmavalvonnan osalta. Pääesikunta esittää, että arviointiohjelman kohta 8.4.11. muut vaikutukset muutetaan seuraavasti:

Kuolavaara-Keulakkopään tuulipuiston aiheuttamia mahdollisia haitallisia vaikutuksia Puolustusvoimain lakisääteiselle aluevalvontatehtävälle arvioidaan tutkimuksen ja asiantuntija-arvioiden avulla.

Hankkeen vaikutusten selvittämistä ilmavalvontatutkien toimintaan haastatellamalla puolustusvoimien edustajia ei voida lausunnon mukaan pitää riittävänä vaan lausunnossa edellytetään tutkimukseen perustuvia selvityksiä vaikutuksista.

Vaikutusten selvittämiseksi Valtion tekninen tutkimuslaitos ja Energiateollisuus ry ovat käynnistämässä tutkimusprojektia, jolla selvitetään tuulivoimaloiden vaikutuksia muuan muassa ilma- ja merivalvontaan. Puolustusvoimat on asettanut asiantuntijahenkilöstöä tutkimukseen. Tutkimuksen ensimmäiset tulokset saadaan käyttöön noin neljän kuukauden kuluessa tutkimuksen käynnistymisestä. Koko tutkimuksen kestoksi on arvioitu noin vuosi.

ELY-keskus suosittelee yhteistyötä hankkeesta vastaavan ja pääesikunnan välillä riittävän selvitystason varmistamiseksi.

Liikenneväylät

Suunnitellun tuulipuistoalueen läpi kulkee 199901 Lomajärven maantie. Tien loppupäässä on rekisteritietojen mukaan kolme asuttua taloa, joille liikennöinti tulee huomioida laadittaessa hankkeesta tarpeellisia selvityksiä.

Arviointiohjelmassa on viitattu tien mahdolliseen kunnostustarpeeseen sekä uusien liittymien rakentamiseen. Näiltäkin osin tiedot tarkentuvat suunnittelu-työn edetessä. Maantiehen liittyvissä asioissa on hyvä olla yhteydessä Lapin ELY-keskuksen Liikenne ja infrastruktuuri –vastuualueeseen mahdollisimman aikaisessa vaiheessa.

Sähköjohtojen suunnittelussa noudatetaan ohjetta Sähköjohdot ja yleiset tiet TIEH 2122342 tai suunnitteluhetkellä voimassa olevaa uudempaa ohjetta. Pylväitä ja haruksia ei rakenneta maantien tie- eikä suoja-alueelle. Suoja-alue ulottuu 20 metrin etäisyydelle maantien keskiviivasta mitattuna. Sähkölinjat vedetään tien yli joko rakentamalla suoja-pukit tai nostureiden avulla.

5. Vaikutusalueiden rajaus

ELY-keskus pitää ehdotusta tarkasteltavan vaikutusalueen rajauksesta eri vaikutusten osalta sopivana. Maisemavaikutuksia tulee kuitenkin tarkastella myös suhteessa kaukomaisemaan.

Arviointimenettelyn sovittaminen yhteen muiden lakien mukaisiin menettelyihin

YVA-lain 5 §:n mukaan yhteysviranomaisen, kaavaa laativan kunnan tai maakunnan liiton ja hankkeesta vastaavan on oltava riittävässä yhteistyössä hankkeen arviointimenettelyn ja kaavoituksen yhteensovittamiseksi.

Arviointiohjelmassa on esitetty taulukkomuodossa ympäristövaikutusten arviointimenettelyn yhteensovittaminen kaavoituksen kanssa. Kittilän ja Sodankylän kuntien alueelle laaditaan asiakirjojen mukaan oikeusvaikutteinen osayleiskaava, joka oikeuttaa myöntämään rakennusluvan suoraan tuulivoimalan osalta. Tätä koskeva hallituksen esitys maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta on valmisteilla ja tulee voimaan syksyllä 2010.

YVA-asetuksen 5 §:n mukaan yhteysviranomaisen sovittaa yhteen arviointimenettelyä muiden lakien mukaisiin menettelyihin yhteistyössä asianomaisten viranomaisten kanssa. ELY-keskus kiinnittää huomiota siihen, että yhteensovittaminen koskee aikataulujen, vuorovaikutuksen ja osallistumisen yhteensovittamisen lisäksi selvityksiä, vaihtoehtoja ja vaikutusten arviointia.

Yhteensovittaminen koskee kaavoituksen lisäksi lähinnä mahdollista Natura-arviointia ja muita lakiin perustuvia suunnittelujärjestelmiä kuten tiesuunnitelua. Yhteensovitus lupavaiheen kanssa koskee lähinnä yhteisiä selvityksiä.

Kuolavaara-Keulakkopään tuulipuistohanke sijaitsee valtion maalla erityisellä poronhoitoalueella, joten poronhoitolain (848/1990) 53 §:n mukaan suunnittellessaan valtion maita koskevia, poronhoidon harjoittamiseen olennaisesti vaikuttavia toimenpiteitä valtion viranomaisten on neuvoteltava asianomaisten paliskunnan edustajien kanssa. Valtion viranomaisen ja paliskunnan välisen neuvottelun yhteensovittaminen YVA-menettelyyn edistäisi molempien lakien

tarkoituksen toteutumista. Myös YVA-menettelyn yhteydessä tulisi selvittää, onko maan käyttämisestä hankkeen toteuttamiseen aiheutumassa huomattavaa haittaa poronhoidolle.

ELY-keskus esittää, että Metsähallitus maan haltijana ja alueen paliskunnat (Sattasniemi ja Kuivasalmi) sekä ELY-keskus yhteysviranomaisena ja mahdollisesti myös Kittilän ja Sodankylän kunnat sekä Lapin liitto osallistuisivat neuvotteluun, jossa tarkastellaan hankealuetta poronhoidon kannalta. Neuvottelu tulisi ajoittaa siten, että selvityksissä ja arvioinnissa voidaan huomioida edellä mainittuja seikkoja. Myös Paliskuntain yhdistys edellyttää lausunnonsaan neuvottelun järjestämistä.

Natura-arvioinnin tarveharkinta on arviointiohjelman liitteenä. ELY-keskus katsoo, että tarveharkinta on tässä vaiheessa riittävä.

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet

Valtioneuvoston päätös tarkistetuista valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista on tullut voimaan 1.3.2009. Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet ovat ohjausväline, jolla valtioneuvosto linjaa koko maan kannalta merkittäviä alueidenkäytön kysymyksiä. Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet tulee maankäyttö- ja rakennuslain mukaan 24 §:n mukaan ottaa huomioon ja niitä tulee edistää maakunnan suunnittelussa, kuntien kaavoituksessa ja valtion viranomaisen toiminnassa.

Näin ollen kun valtion viranomaisen antaa lausuntoja ympäristövaikutusten arviointimenettelyssä olevista hankkeista, sen on otettava kantaa hankkeeseen myös valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden kannalta.

YVA-ohjelmassa on tunnistettu valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet.

Suunnitelma osallistumisen järjestämiseksi

Lausuntojen perusteella seurantaryhmää tulisi täydentää riista- ja porotalouden tutkimuksen asiantuntijalla ja Ilmavoimien esikunnalle ja Pohjois-Suomen Sotilasläänin esikunnalle tulisi antaa mahdollisuus nimetä edustajansa perustettuun seurantaryhmään. Seurantaryhmässä on edustettuna paikallisen porotalouden edustaja, jota pidetään hyvänä asiana.

Yleisötilaisuudet ja muu tiedottaminen kohtaa on hyvä täydentää nimeämällä ne lehdet, missä hankkeesta tiedotetaan. ELY-keskus suosittelee yleisötilaisuuden pitopaikaksi hankkeen vaikutusalueen kylä saavutettavuuden turvaamiseksi.

ELY-keskus pitää suunnitelmaa osallistumisen ja tiedottamisen järjestämiseksi riittävän laajana ja monipuolisena. Se antaa kaikille hankkeeseen liittyville tai siitä kiinnostuneille tahoille ja henkilöille mahdollisuuden näkökantojensa ja mielipiteittensä esittämiseen. Kaavoituksen osalta aikataulua tulee tarkistaa ja saattaa ajan tasalle.

Raportointi ja jatkotoimet

ELY-keskus katsoo, että arviointiohjelmassa asiat on käsitelty systemaattisesti ja selkeästi. Karttaesitysten mittakaava voisi olla selkeämpi ja kartalla paikkojen nimet tulisi olla luettavasti esitettynä ja samoin symbolit selitettynä. Lausunnossa esitetyt asiat tulee huomioida selostusta laadittaessa.

Valtioneuvoston asetuksen ympäristövaikutusten arviointimenettelystä

(713/2006)10 §.n mukaan arviointiselostuksessa on esitettävä selvitys siitä, miten yhteysviranomaisen lausunto arviointiohjelmasta on otettu huomioon.

Arviointiselostus liitteineen tulee toimittaa yhteysviranomaiselle myös sähköisessä muodossa. Yksittäisen tiedoston koko saa olla verkkopalvelua varten enintään 5 Mt.

LAUSUNNON NÄHTÄVILLÄOLO

Arviointiohjelmasta annetut alkuperäiset lausunnot ja mielipiteet säilytetään Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksessa. Kopiot lausunnoista ja mielipiteistä on lähetetty hankkeesta vastaavalle. Yhteysviranomaisen lausunto lähetetään hankkeesta vastaavalle sekä tiedoksi lausuntojen ja mielipiteiden antajille. Lausunto pidetään nähtävillä koko arviointimenettelyn ajan Kittilän ja Sodankylän kunnanvirastoissa ja Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksessa sekä internetissä hakupolkuna www.ely-keskus.fi/lappi/yva hakupolkuna Ympäristönsuojelu > Ympäristövaikutusten arviointi YVA ja SOVA > vireillä olevat YVA-hankkeet >Energian tuotanto > Kuolavaara-Keulakkopään tuulipuisto. Lisäksi lausuntoon voi tutustua Kittilän ja Sodankylän kunnankirjastoissa.

Lausunnon valmisteluun ovat osallistuneet ylitarkastaja Pekka Herva (luonnonsuojelu, virkistyskäyttö), ylitarkastaja Liinu Törvi (Natura), Eira Luokkanen ylitarkastaja (ympäristönsuojelu), suunnitteluinsinööri Ulla Alapeteri liikenne ja infrastruktuuri -vastuualueelta (liikenne).

Alueidenkäyttöyksikön päällikkö

Timo Jokelainen

Ylitarkastaja

Kaija Pekkala

SUORITEMAKSU 6 000 €

MAKSUN MÄÄRÄYTYMINEN

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen maksullisista suoritteista annetun valtioneuvoston asetuksen (1097/2009) mukaan YVA-laisissa tarkoitetusta arviointiohjelmasta annettavan yhteysviranomaisen lausunnon maksu on 4 800 euroa ja lisäksi kuntakohtainen lisämaksu 1200 euroa, koska hanke ulottuu yhteensä kahden kunnan alueelle.

LIITE

Maksua koskeva muutoksenhaku hankkeesta vastaavalle

TIEDOKSI

Lausunnon antaneet
Ympäristöministeriö
Suomen ympäristökeskus